

Doç. Dr. Sevil ŞAHİN¹
Öğr. Gör. Özlem Ülkü BULUT²

1. DOĞUM SONU DÖNEM KOMPLİKASYONLAR

DOĞUM SONU KANAMA

- Uterus Atonisi
- Üreme Organ Laserasyonları
- Plesenta Membran Parçası Retansiyonu
- Uterus Subinvolüsyonu
- Doğum Sonu Kanamada Hemşirelik Bakımı

DOĞUM SONU ENFEKSİYON

- Üriner Sistem Enfeksiyonları
- Genital Sistem Enfeksiyonları
- Doğum Sonu Enfeksiyonda Hemşirelik Bakımı

TROMBOEMBOLİTİK DURUMLAR

- Tromboembolitik Durumlarda Hemşirelik Bakımı

KARDİYOVASKÜLER SORUNLAR

- Kardiyovasküler Sorunlarda Hemşirelik Bakımı

MEME SORUNLARI

- Meme Sorunlarında Hemşirelik Bakımı

PSİKOLOJİK SORUNLAR

- Psikolojik Sorunlarda Hemşirelik Bakımı

2. DOĞUM SONU DÖNEM RİSKLİ DURUMLARDA ROL VE SORUMLULUKLAR

KAYNAKLAR

GİRİŞ

Postpartum dönem, doğum sonrası ilk 6 haftayı kapsamaktadır. Bu dönemde yaşanan fizyolojik, psikolojik değişikliklerle maternal-neonatal morbidite ve mortalitenin en çok görüldüğü dönem olmasından dolayı anne ve yenidoğan için büyük önem arz etmektedir. Gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde doğum sonu kanama maternal mortalitenin önemli sebeplerinden biri olarak gösterilmektedir.

Doğum sonrası dönemde, uterus involüsyonu, postpartum kanama, doğum sonu enfeksiyonlar, tromboembolizm, preeklampsi/eklampsi, konstipasyon, hemoroid, postpartum depresyon gibi birçok sağlık sorunu ile anneler karşı karşıya kalmakta ve giyinme, hijyen, meme bakımı, perine bakımı, beslenme, uyku ve dinlenme, erken mobilizasyon, egzersizler gibi konularda bakım gereksinimleri vardır. Literatürde tüm doğumların %1-10'u arasında doğum sonu kanamalar yer almaktadır. Doğum sonu kanama için risk faktörleri arasında çeşitli maternal faktörler (yani, ileri anne yaşı, nulliparite, anemi, önceki sezaryen doğum, fibroid tümörleri), gebelik komplikasyonları (plasenta previa veya ablasyo plesenta, çoğul gebelik, polihidramnios, amniyonit,

¹Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

²Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü

2. DOĞUM SONU DÖNEM RİSKLİ DURUMLARDA ROL VE SORUMLULUKLAR

- Anne ölümleri ve postpartum dönemde karşılaşılabilecek komplikasyonları azaltmak için en önemli görev sağlık profesyonellerine düşmektedir;
- Sağlık profesyonelleri doğum sonu bakımın öneminin bilinciyle hareket etmeli, güncel araştırmaları takip etmeli ve hizmet içi eğitimlerle bilgilerini desteklemelidirler.
- Sağlık Bakanlığı Doğum Sonu Bakım Yönetim Rehberi doğrultusunda her izlemde uygulanması gereken iletişim, lohusanın değerlendirilmesi, muayene, müdahale, laboratuvar tetkikleri, bakım ve danışmanlık işlem basamakları sırası ile uygulanmalıdır, riskli bir durum varlığında gebe bir üst basamağa sevk edilmelidir.
- Sağlık Bakanlığının yayınladığı Doğum Sonu Bakım Yönetim Rehberi doğrultusunda, gebeler izlenmesi gereken sayıda, izlemlerin zaman aralıklarına uygun olan dönemlerde izlenmeli ve riskli durumlarda gebenin izlem sayısı artırılmalıdır.
- Doğum sonu dönemde kadının ihtiyacı olan tüm bakım, danışmanlık ve eğitim hizmetleri verilmelidir.
- Postpartum dönemde karşılaşılabilecek sağlık sorunlarıyla ilgili kadın ve ailesi bilgilendirilmeli ve yapması gereken işlemler ile başvuracağı birimler ayrıntılı olarak anlatılmalıdır.
- Gebenin ruhsal sağlığının korunması ve geliştirilmesi konusunda gebe desteklenmeli, bütüncül yaklaşım ile bireye sosyal destek sağlanmalıdır.
- İstenmeyen gebelikler sonrası doğum sonu dönemde yaşanması muhtemel sorunları engelleyebilmek için kadınlara doğum sonrası dönemde etkili aile planlaması eğitimi ve danışmanlığı verilmelidir.

KAYNAKLAR

- ACOG. (2006). ACOG Practice Bulletin: Clinical Management Guidelines for Obstetrician-Gynecologists Number 76, October 2006: postpartum hemorrhage. *Obstetrics and gynecology*, 108(4), 1039.
- Akarsu, R. H., & Oskay, Ü. (2015). Gebelikte venöz tromboemboli ve hemşirelik bakımı. *Medeniyet Medical Journal*, 30(2), 89-95.
- Ameen, A. E. H. E., Kamel, H. H., Mohamed, H. F., & Gomaa, E. E. (2019). WHO Protocol versus carbitocin versus misoprostol in prevention of PPH (post partum hemorrhage) in elective CS patients. *MJMR*, 30, 5-8.
- Ayadi, A. M. E., Robinson, N., Geller, S., & Miller, S. (2013). Advances in the treatment

- of postpartum hemorrhage. *Expert Review of Obstetrics & Gynecology*, 8(6), 525-537.
- Bakanlığı, S. (2010). *Doğum sonu bakım yönetim rehberi*.
- Baumann, P., Hammoud, A. O., McNeeley, S. G., DeRose, E., Kudish, B., & Hendrix, S. (2007). Factors associated with anal sphincter laceration in 40,923 primiparous women. *International Urogynecology Journal*, 18(9), 985-990.
- Baxter, J. K., Berghella, V., Mackeen, A. D., Ohly, N. T., & Weed, S. (2011). Timing of prophylactic antibiotics for preventing postpartum infectious morbidity in women undergoing cesarean delivery. *Cochrane Database of Systematic Reviews*(12).
- Belfort, M. A., Clark, S. L., Saade, G. R., Kleja, K., Dildy III, G. A., Van Veen, T. R., . . . Kofford, S. (2010). Hospital readmission after delivery: evidence for an increased incidence of nonurogenital infection in the immediate postpartum period. *American journal of obstetrics and gynecology*, 202(1), 35. e31-35. e37.
- Biguzzi, E., Franchi, F., Ambrogi, F., Ibrahim, B., Bucciarelli, P., Acaia, B., . . . Mannucci, P. M. (2012). Risk factors for postpartum hemorrhage in a cohort of 6011 Italian women. *Thrombosis research*, 129(4), e1-e7.
- Bilgin, N. Ç., & Potur, D. C. (2010). Doğum sonu dönem kanıt temelli yaklaşımlar ve hemşirelik. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(3), 80-87.
- Blitz, M. J., Yukhayev, A., Pachtman, S. L., Reisner, J., Moses, D., Sison, C. P., . . . Rochelson, B. (2019). Twin pregnancy and risk of postpartum hemorrhage. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*, 1-6.
- Borovac-Pinheiro, A., Pacagnella, R., Cecatti, J., Miller, S., El Ayadi, A., Souza, J., . . . Winikoff, B. (2018). Postpartum hemorrhage: new insights for definition and diagnosis. *American journal of obstetrics and gynecology*, 219(2), 162-168.
- Boskabadi, H., Ramazanzadeh, M., Zakerihamidi, M., & Omran, F. R. (2014). Risk factors of breast problems in mothers and its effects on newborns. *Iranian Red Crescent Medical Journal*, 16(6).
- Bramham, K., Nelson-Piercy, C., Brown, M. J., & Chappell, L. C. (2013). Postpartum management of hypertension. *Bmj*, 346.
- CDC. (2015). *Vulvovaginal Candidiasis*. Retrieved from <https://www.cdc.gov/std/tg2015/candidiasis.htm>
- Cheung, W., Hawkes, A., Ibish, S., & Weeks, A. (2011). The retained placenta: historical and geographical rate variations. *Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 31(1), 37-42.
- Contreras, G. A., & Rodríguez, J. M. (2011). Mastitis: comparative etiology and epidemiology. *Journal of mammary gland biology and neoplasia*, 16(4), 339-356.
- Çağlayan, E. K., Kara, M., & Gürel, Y. C. (2011). Kliniğimizdeki sezaryen operasyonlarında görülen komplikasyonlar ve olası risk faktörlerinin değerlendirilmesi. *Medical Journal of Bakırköy*, 7, 65-68.
- Davies, G. A., & Herbert, W. N. (2007). Assessment and management of cardiac disease in pregnancy. *Journal of Obstetrics and Gynaecology Canada*, 29(4), 331-336.
- Devis, P., & Knuttinen, M. G. (2017). Deep venous thrombosis in pregnancy: incidence, pathogenesis and endovascular management. *Cardiovascular diagnosis and therapy*, 7(Suppl 3), S309.
- Duman, Y. D. D. N. B. (2012). *Sezaryen ile Doğum Yapmış Kadınlara Yönelik Postpar-*

- tum Evde Bakım Kılavuzu*: Nobel Tıp Kitabevi.
- Durmaz, A., & Kömürçü, N. (2018). Postpartum Kanamada Risk Belirleme, Önleme ve Yönetim: Kanıta Dayalı Uygulamalar. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(3), 494-502.
- Ehrbar, V., Urech, C., Alder, J., Harringer, K., Dällenbach, R. Z., Rochlitz, C., & Tschudin, S. (2016). Decision-making about fertility preservation—qualitative data on young cancer patients' attitudes and needs. *Archives of women's mental health*, 19(4), 695-699.
- Erözgen, F., Kızılkaya, M. C., & Çıtlak, G. (2014). Mastitler. *Medical Bulletin of Haseki/Haseki Tıp Bulteni*, 52(3).
- FIGO, I. (2003). Joint Statement. *Management of third stage of labour to prevent post-partum Haemorrhage*.
- Fraction, C. M. P. F. (2013). Venous thromboembolic risk in postpartum. *Phlebology*, 20(4).
- FT, Ö. (2010). Doğumun Üçüncü Evresinin Aktif Yönetimi. *Demir SC, Büyükkurt S, çeviri editörleri. Doğum Sonu Kanama. Ankara: Matus Basımevi*, 91-106.
- Furuta, M., Horsch, A., Ng, E. S., Bick, D., Spain, D., & Sin, J. (2018). Effectiveness of trauma-focused psychological therapies for treating post-traumatic stress disorder symptoms in women following childbirth: a systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Psychiatry*, 9, 591.
- Gandhi, S. D., Iqbal, Z., Markan, S., Almassi, G. H., & Pagel, P. S. (2008). Massive retrograde acute type B aortic dissection in a postpartum woman with a family history of Marfan syndrome. *Journal of clinical anesthesia*, 20(1), 50-53.
- Gill, P., Patel, A., & Van Hook, J. W. (2020). Uterine Atony. In *StatPearls [Internet]*: StatPearls Publishing.
- Günaydın, B., & Tuna, A. T. (2015). Sezaryenlerde Oksitosin Uygulaması İçin Güncel Bilgiler ve Kanıtlar Bize Ne Öneriyor? *Turk J Anaesth Reanim*, 43(2), 113-115.
- Haas, D. M., Morgan, S., Contreras, K., & Kimball, S. (2020). Vaginal preparation with antiseptic solution before cesarean section for preventing postoperative infections. *Cochrane Database of Systematic Reviews*(4).
- Hamlacı, Y., Bekmezci, H., & Özerdoğan, N. (2017). Postpartum Kanamalarda Kanıta Dayalı Uygulamalar. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 38-44.
- Haran, C., Van Driel, M., Mitchell, B. L., & Brodribb, W. E. (2014). Clinical guidelines for postpartum women and infants in primary care—a systematic review. *BMC pregnancy and childbirth*, 14(1), 51.
- Hung, H.-W., Yang, P.-Y., Yan, Y.-H., Jou, H.-J., Lu, M.-C., & Wu, S.-C. (2016). Increased postpartum maternal complications after cesarean section compared with vaginal delivery in 225 304 Taiwanese women. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*, 29(10), 1665-1672.
- İnce, T., Kondolot, M., Yalçın, S. S., & Yurdakök, K. (2010). Annelerin emzirme danışmanlığı alma durumları. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 53(3), 189-197.
- Işık, C., Kaya, L., & Durmuş, M. K. (2020). Doğum Sonu Kanama Takibi, Uygulanan Girişimler ve Bakım İlkeleri. *Türkiye Klinikleri Obstetric-Women's Health and Diseases Nursing-Special Topics*, 6(1), 21-24.
- Jain, S., Parmar, V., Singla, M., & Azad, C. (2009). Problems of breast feeding from

- birth till discharge--experience in a medical college in Chandigarh. *Indian journal of public health*, 53(4), 264.
- Kadanalı, A., & Karagöz, G. (2012). Puerperal infeksiyonlar. *Ümraniye Tıp Dergisi*, 5(1), 22-28.
- Karaahmet, A. Y., & Kutlu, L. (2020). Perineal Hijyen Eğitiminin Postpartum Kadınların Bilgi ve Davranışları Üzerine Etkisi. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 41-51.
- Karaçam, Z., & Sağlık, M. (2018). Emzirme sorunları ve sorunlara ilişkin yapılan girişimler: Türkiye'de yapılan çalışmalara dayalı bir sistematik derleme. *Turkish Pediatrics Archive/Turk Pediatri Arsivi*, 53(3).
- Karsnitz, D. B. (2013). Puerperal infections of the genital tract: a clinical review. *Journal of midwifery & women's health*, 58(6), 632-642.
- Kartal, Y. A., & Tarhan, P. (2020). Doğum Sonu Kanama Nedenleri ve Risk Faktörleri. *Türkiye Klinikleri Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği-Özel Konular*, 6(1), 8-13.
- Korkmaz, F. D., & Çullu, M. (2015). Venöz Tromboembolizm ve Hemşirelik Bakımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 31(1), 62-82.
- Kramer, M. S., Berg, C., Abenhaim, H., Dahhou, M., Rouleau, J., Mehrabadi, A., & Joseph, K. (2013). Incidence, risk factors, and temporal trends in severe postpartum hemorrhage. *American journal of obstetrics and gynecology*, 209(5), 449. e441-449. e447.
- Mason, K. L., & Aronoff, D. M. (2012). Postpartum group A Streptococcus sepsis and maternal immunology. *American Journal of Reproductive Immunology*, 67(2), 91-100.
- Memon, S., Qazi, R. A., Bibi, S., & Parveen, N. (2011). Effect of preoperative vaginal cleansing with an antiseptic solution to reduce post caesarean infectious morbidity. *JPMA-Journal of the Pakistan Medical Association*, 61(12), 1179.
- Mete, A., & Özerdoğan, N. (2019). Gebelik ve Doğum Sonu Dönemde Şiddetli Hipertansiyona İlişkin Güncel Uygulama ve Yaklaşımlar. *Türkiye Klinikleri İç Hastalıkları Dergisi*, 4(3), 132-138.
- NICE. (2006). Postnatal care: routine postnatal care of women and their babies. NICE Clinical Guidelines, No: 37. 2006. In: National Collaborating Centre for Primary Care.
- NICE. (2014). *Intrapartum care: care of healthy women and their babies during childbirth*.
- Obstetricians, A. C. o., & Gynecologists. (2017). Practice bulletin no. 183: postpartum hemorrhage. *Obstet Gynecol*, 130(4), e168-e186.
- Onat, G. (2018). Emzirmeyi Kolaylaştırıcı Uygulamalar ve Laktasyonel Bakım.
- Özalp, E. (2008). Postpartum Kanamanın Önlenmesinde Prostaglandin E2 (Dinoproston) ve Oksitosin Etkinliklerinin Karşılaştırılması. *Tıpta Uzmanlık*.
- Özşahin, A. K. (2016). Gebelikte Kardiyak Sorunların Yönetimi. *Türkiye Klinikleri Aile Hekimliği-Özel Konular*, 7(1), 65-72.
- Pete, P. M. N., Biguioh, R. M., Izacar, A. G. B., Adogaye, S. B. B., & Nguemo, C. (2019). Genital hygiene behaviors and practices: A cross-sectional descriptive study among antenatal care attendees. *Journal of public health in Africa*, 10(1).
- Sen-Oran, E., Gurdal, S. O., & Soybir, G. R. (2013). MASTITIS. *JOURNAL OF BREAST*

- HEALTH*, 9(1), 1-4.
- Sevil, E., & Ertem, G. (2006). Perinatoloji ve Bakım. *İzmir, Nobel Tıp Kitabevi*, 27.
- Sibai, B. M., & Barton, J. R. (2012). Clinical Opinion www. AJOg. org. *American Journal of Obstetrics & Gynecology*.
- Simic, M., Cnattingius, S., Petersson, G., Sandström, A., & Stephansson, O. (2017). Duration of second stage of labor and instrumental delivery as risk factors for severe perineal lacerations: population-based study. *BMC pregnancy and childbirth*, 17(1), 72.
- Smith, L. A., Price, N., Simonite, V., & Burns, E. E. (2013). Incidence of and risk factors for perineal trauma: a prospective observational study. *BMC pregnancy and childbirth*, 13(1), 1-9.
- Sun, K., Chen, M., Yin, Y., Wu, L., & Gao, L. (2017). Why Chinese mothers stop breastfeeding: Mothers' self-reported reasons for stopping during the first six months. *Journal of Child Health Care*, 21(3), 353-363.
- Şahin, H., Yılmaz, M., Aykut, M., Balcı, E., Sağiroğlu, M., & Öztürk, A. (2013). Kayseri'de iki toplum sağlığı merkezine başvuran annelerde emzirme sorunları ve risk etmenleri. *Turkish Pediatrics Archive/Turk Pediatri Arsivi*, 48(2).
- Tang, L., Lee, A. H., Qiu, L., & Binns, C. W. (2014). Mastitis in Chinese breastfeeding mothers: a prospective cohort study. *Breastfeeding Medicine*, 9(1), 35-38.
- Van Delft, K., Sultan, A., Thakar, R., Schwertner-Tiepelmann, N., & Kluivers, K. (2014). The relationship between postpartum levator ani muscle avulsion and signs and symptoms of pelvic floor dysfunction. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*, 121(9), 1164-1172.
- Waters, T., & Bailit, J. (2012). Obstetric and non-obstetric indications for admission in the antepartum and postpartum periods in pregnancy. *J Women's Health Care*, 1(104), 2167-0420.1000104.
- Weeks, A. D., Alia, G., Vernon, G., Namayanja, A., Gosakan, R., Majeed, T., . . . Carroli, G. (2010). Umbilical vein oxytocin for the treatment of retained placenta (Release Study): a double-blind, randomised controlled trial. *The Lancet*, 375(9709), 141-147.
- Weydert, J. A., & Benda, J. A. (2006). Subinvolution of the placental site as an anatomic cause of postpartum uterine bleeding: a review. *Archives of pathology & laboratory medicine*, 130(10), 1538-1542.
- WHO. (2000). *Mastitis: causes and management*. Retrieved from
- WHO. (2012). *WHO recommendations for the prevention and treatment of postpartum haemorrhage*. WHO handbook for guideline development. Retrieved from https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/75411/9789241548502_eng.pdf?sequence=1
- Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R., & Karakurt, P. (2011). Postpartum depresyon ile sosyal destek arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 31-46.
- Yıldırım, F., & Büyükkayacı Duman, N. (2018). Kanıta dayalı bilgiler ışığında postpartum emosyonel sorunlara yönelik yaklaşımlar.
- Yıldız, H., & Küçükşahin, N. (2011). Kırsal bölgede annelerin doğum sonu yaşadıkları sorunlar ve bakım gereksinimleri. *Turkish Journal of Family Practice/Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 15(4).